LUMIMYRSKYSSÄ

N:o 17

25 p:niä

MAILTA JA MERILTÄ

SEIKKAILUJA · KERTOMUKSIA · KUVAUKSIA NUORISOLLE

Toimittanut TEUVO PAKKALA

Kustannusosakeyhtiö Otava · Helsingissä

MAILTA JA MERILTÄ 17.

a) LUMIMYRSKYSSÄ

b) RAUHA MAASSA

c) KUOLEMAN SINETTI

KOLME KERTOMUSTA

Lumimyrskyssä.

Kirjoittanut

Adolf Schmitthenner.

Sellainen harjaspäinen poika, kuudennellatoista puolivälissä. Nuorten rikollisten rangaistuslaitoksesta hänellä oli peruja kolittu pää ja sanontatavat »kyllä vain» ja »eiköp». Edellisen hän oli oppinut tarkastajalta, jälkimäisen muutamalta magdeburgilaiselta toveriltaan, joka vankilan pihalla hänen kanssaan puita pilkkoili.

Kerran hän oli rangaistusaikanaan käymässä kotona äitiään hautaamassa. Tämä oli kuollut köyhäintalolla, jonne hän oli viisi päivää ennen kuolemaanssa viety asunnostaan, muutamasta kaupunginmuurin tornista, jossa ikkunoina oli ampumareijät. Sairaspaarien puutteessa kuljetettiin häntä tuollaisilla käsikärryillä, joilla suuremmissa kaupungeissa viedään teurastuslaitoksesta vasikoita lihakauppaan, se vain erotusta, että vasikat ovat peitetyt vaatteella, vaan tämän vaimon pää ja jalat pistivät näkyviin, jonka vuoksi keräytyi saatoksi äänetön lapsilauma.

Kun nuori pahantekijä, santarmi vierellään, seisoi äitinsä hau-

dalla, oli hän kaikkien katseiden esineenä. Ei kyyneltä tullut hänen silmäänsä. Hän ei näyttänyt ajattelevan kirousta, jonka hänen äitinsä huusi hänelle viime varkaudesta, johon hän oli antautunut. Muuten hän yleensä itki vain silloin, kun sai selkäänsä. Hän ei tuntenut muita tuskia kuin mitä nälkä ja ruumiillinen rangaistus tuottivat.

Äitinsä haudalla hän taas ensikerran näki nuoremmat sisarensa, jotka oli muutaman päivätyöläisen hoitoon sijoitettu. Heti, kun hän heidät näki, tunsi hän jonkinlaista kateutta, he kun olivat uusissa, puhtaissa vaatteissa, jotka oli kunnan varoilla hankittu. Hautauspuheesta, jonka pappi tarkotti juuri hänelle, ei hän ymmärtänyt mitään.

Haut u maalta palatessa juoksi toinen hänen sisaristaan hänen luokseen ja sanoi: »Aatu, kun meillä on perunamuhennosta, niin saamme syödä niin paljon kuin haluttaa. Saatko sinäkin perunamuhennosta?»

»Kyllä vain», vastasi hän, »kolme kertaa viikossa!»

Vanhempaa, tylsämielistä veljeään, joka hänen poissa olonsa aikana oli sijoitettu piirikunnan hoitolaitokseen, hän ei kaivannut sanallakaan.

Vankilaan paluumatkalla hän katseli hartaalla mielihyvällä ja turmeltuneen sydämen ymmärryksellä, kun viereisessä vaunuosastossa kaksi sotamiestä kiemaili muutaman tytön kanssa. Kun hänen sitten santarmin käskystä piti siirtyä istumaan toiselle penkille selin sotamiehiin ja heidän tyttöönsä, tarkasteli hän, mitä oli tavarahyllyillä ja mietiskeli, mitä kaikkea hän noista tavaroista voisi hyödykseen käyttää. Silloin välähtivät hänen viheriänruskeat silmänsä. Hänen mieleensä mahtoi juolahtaa joku vilpillinen ajatus. Sitten hän katseli lattiaan välinpitämättömännäköisenä ja uneliaana, ja kun yö tuli, nukahti hän. Hän näki unta, että hän riisti sisariltaan heidän uudet vaatteensa, äiti tuli kiroten häntä kohden uhaten lyödä, hän tappeli äitinsä kanssa kepistä, silloin näkee hän tytön toisesta osastosta tekevän hänelle merkkejä, hän ylös, ovesta ulos ja tytön jälkeen. Sitten hän taas uneksi istuvansa vankikopissa, avaa raamatun lukeakseen kertomusta kauniista Susannasta, mutta avattuaan kirjan onkin se suuri kapsäkki, joka oli hänen päänsä päällä tavarahyllyllä. Toinen puolisko on kukkurillaan välkkyviä kultakimpaleita. Vapise-

vin käsin tahtoi hän toisenkin puolen avata, kun santarmi pudistaa hänet hereille.

Vankikopissaan hän tapasi pöydällä avonaisen kirjan. Se kuului kalustoon. Pappi on täällä käynyt, sanoi hän. Sitten katsahti hän kirjaan ja luki otsakirjoituksen: Lohdutus rakkaan omaisen kuoltua. »Eiköp», naurahti hän ja siirsi kirjan syrjään.

Sen jälkeen hän ei koskaan ajatellut äitiään eikä nähnyt hänestä untakaan.

* * *

Viisi viikkoa myöhemmin — joulun jo lähestyessä — hän pääsi vankilasta. Miten nyt elää? Siitä hänellä ei ollut huolta merkkiäkään. Eihän häntä pelottanut maantie kotina, ja nälkää vastaan hänellä oli kaksi keinoa, kerjäileminen ja varasteleminen. Ja niin hän katseli tulevaisuutta kylmäverisesti. Mutta kun vankilanjohtaja annettuaan vakavan varotuksen ilmoitti hänelle, että hänen piirinsä holhoojatoimikunta oli hankkinut hänelle paikan, missä hän saa oppia ammatin, niin oli hän tyytyväinen siihenkin.

Oli ollut vaivain takana sellaisten sopivien ihmisten löytäminen, jotka olivat halukkaita ottamaan taloonsa pahantapaisen nuorukaisen. Vihdoin oli tarjoutunut muuan ratavahti, joka kaikin puolin näytti olevan otollinen mies. Hän asui parin kilometrin matkan päässä kylästä. Hänen tupansa oli kunnaalla korkean maantien ja rautatieradan välillä. Maantielle johti loivaa rinnettä mutkainen polku, joka kulki ensin puutarhojen ja sitten edelleen noin satasen askelta viljavainioiden välitse. Ratapenkereelle taas, joka oli syvässä kallioleikkauksessa, laskeuttiin kapeita portaita.

Ratavahti sivutyönään harjoitti kankurinammattia. Sitä oli nyt vapaaksi päässeen pahantekijän opittava hänen luonaan.

Joulukuun toisella viikolla muutamana päivänä — se oli ensimäisiä pakkaspäiviä — koputettiin illallisella oltaessa ratavahdin tuvan ovelle.

Ratavahdin nuori vaimo avasi salvan ja huusi: »Nytkö te jo tulette, hyvä rouva?» Sitten hän lisäsi matalalla äänellä: »Ei olisi niin tarvinnut kiirettä pitää.»

»Eiköp, Aatu se vain on», kuului ääni ja roteva nuorukainen astui muitta mutkitta tupaan. »Tännehän minun pitää tuota niinkuin jäädä.»

»Vai niin, sinäkö olet Aatu?» sanoi nyt ratavahti, joka oli istumassa penkillä pöydän takana, vaan nyt raskaasti nousi ja suuntasi lampun tulijan kasvoihin. Puolisot vaihtoivat keskenään katseen. Ratavahti laski lampun pöydälle, istahti entiselle paikalleen ja katseli ääneti eteensä.

Mutta kalpea vaimo ojensi kättä pojalle ja sanoi: »Jumalan terveeksi, Aatu. Terve tuloa meille! Ulkona on kylmä ja pimeä. Käy istumaan tuonne penkille pöydän taakse, sinne viereen, tuodaan heti ruokaa.»

Sillä aikaa kun vaimo oli keittiössä puuhaamassa ja mies yhäti ääneti pöytään tuijotti, poika katseli julkein ja viekkain silmin ympäri huonetta.

»Kas tuollahan on kangaspuut!» sanoi hän osottaen kädellään kamariin, jonka ovi oli auki. Tavallinen silmä ei olisi sieltä nähnyt muuta kuin mustan pimeän.

»Niin on, ja huomenna alotamme, Aatami», sanoi ratavahti.

»Toimettomuus on mieluisempaa», nauroi nuorukainen silmäten ovelle, joka juuri avautui. Ratavahdin vaimo tuli tuoden ruokaa.

Ääneti istuivat he, kaikki kolme, aterialla. Joskus puolisot loivat tutkivan katseen syöntipuuhassa olevaan poikaan, ja sitten he taas tapasivat toistensa paljon puhuvan katseen. Miehen katseessa oli alakuloisuutta ja pelonsekaisuutta, vaimon katse vastasi rauhoittavasti, rohkaisevasti.

Illallisen syötyä Aatami oikaisihe istumaan selkä seinään nojaten ja ummisti silmänsä kuin torkahtaen. Mutta nuoresta vaimosta tuntui kuitenkin, että poika silmäluomiensa alatse tirkisteli. Hän kävi hakemassa sukankutimensa, vaan istahti niin, että oli selin valoon ja poikaan.

»Mutta ethän näe siinä mitään, Lisbeth», sanoi mies.

»Näen, minkä tarvitsenkin», vastasi vaimo ja kohotti nähtäväksi lapsensukan, joka oli valmistumassa.

Miehen otsalta katosi kaikki varjot, koko hänen rehellinen muotonsa oli hymyn vallassa. Kalpea vaimo hymyili hänelle vastaan, punastui ja kumartui työhönsä.

Ratavahti lähti nyt vahtipaikalleen. Pian sen jälkeen jyrisi viimeinen juna ohitse. Tällä aikaa vaimo meni ylös erissuojaan, jossa tulokkaalle oli makuusija. Yhtä aikaa palasivat puolisot sisään. Mies pudisti hereille pojan, joka näytti nukkuvan sikeästi.

»Mene vuoteeseesi, Aatami!»

Saatuaan pojan jaloilleen ratavahti otti lampun ja sanoi: »Tule!»

Hän vei pojan kamariin. Väkevä langanhaju täytti pienen huoneen. Hamppulankaa riippui katossa, vyyhti vieri vieressä. Asetettuaan lampun varovasti lattialle sellaiselle paikalle, jonka yläpuolella rautaisissa kattokoukuissa ei ollut lankoja riippumassa, nouti hän kangaspuitten takaa loukosta tukevan pyökkipuisen kepin ja piteli sitä hämmästyneen pojan silmien edessä.

»Jos ihmisittäin olet, on sinulla meillä hyvä olla. Mutta jos vielä varastat, niin silloin sivaltelen sinua tällä, niin että pane mieleesi!»

Sitten hän vei kepin paikoilleen ja meni lamppuineen tupaan. Hänen vaimonsa oli jäänyt seisomaan akkunan ääreen pimeässä. Nyt tuli hän pojan luo ja sanoi lempeällä äänellään: »Kuule, Aatami, me tahdomme sinulle olla isänä ja äitinä ja pitää sinua hyvänä kuin omaa lastamme. Elä asetu vastahakoiseksi! Rupea kunnon pojaksi! Jos sinun vuoteessasi tulee kylmä, niin ota noita säkkejä peitteen lisäksi.»

Ja hän antoi pojalle puolikymmentä uutta säkkiä, jotka hän oli ommellut miehensä kutomasta säkkikankaasta.

Poika haristi silmänsä selälleen ja katsoi uutta äitiään kuin pelästynyt ja hämmästynyt. Sitten vetäytyi hänen kasvonsa iloiseen irvistykseen. Se kai merkitsi samaa kuin kissan kehrääminen: hän tunsi mieltä lämmittävää hyvyyttä, ja siinä hetkessä katosi hänen raaksi jääneiltä kasvoiltaan ennen aikaa kypsyneen ilkeyden piirre. Nyt näkyi taas lapsenkasvot, joita olisi voinut sanoa melkeinpä kauniiksi.

Kun ratavahti vietyään holhokkinsa erissuojaan, taas tuli ovelle, sanoi hän vaimolleen: »Pelkään, että olemme hankkineet heittiön kotiimme.»

Lisbeth huokasi, ja vähän ajan kuluttua sanoi: »Poika parkaa! Hänellä oli huono äiti. Yrjö ollaan me hyviä hänelle!»

Sitten he yhdessä nousivat makuuhuoneeseen.

* * *

Siitä oli jouduttu jo talven selkään, ja joulu oli kynnyksellä. Aatami oli jo melkein luopunut sanoistaan »kyllä vain» ja »eiköp», ja vankilan kolipäähän oli jo kasonnut olenkeltaista tukkaa. Hänen

edistymistään kangaspuitten ääressä ei voinut erittäin kehua, mutta halukas ja tottelevainen hän oli. Hän kantoi vettä, pilkkoi puita ja auttoi kaikissa talon töissä mestarinsa vaimoa, jolle tämä apu olikin mieluista, kun hänelle oli vaikeaa nosteleminen ja kantaminen.

Kerran, kun poika päreksiä sälöi, holhooja-äidin istuessa jakkaralla perunoita kuorimassa, alkoi hän laulaa rivoa kulkurin laulua, jonka hän oli oppinut muutamalta toveriltaan Magdeburgin vankilassa.

Nuori vaimo hypähti jakkaraltaan ja huudahti pojalle: »Hyi, sinua, kelvotonta poikaa, katoa näkyvistäni!»

Poika säikähti, että sydän löi, ja meni keittiöön. Seuraavana päivänä hän oli siivosti työssään. Kolmantena päivänä hän hiljaa vihelteli itsekseen, ja hänen otsallaan kulmien välissä oli syvät rypyt, aivan kuin hän olisi miettinyt jotakin synkkää kysymystä. Neljäntenä päivänä hän alkoi laulaa muuatta laulua, jonka oli koulussa oppinut, sitä seurasi sitten toinen ja kolmas laulu ja niin edelleen. Hänellä oli niitä loppumaton varasto. Eivät ne kaikki juuri sopineet aikaan ja tilaisuuteen:

Kultaisesta ilta-auringosta, kaikkien ihmisten kuolemasta — laululintujen palattua, ja muista sellaisista aiheista. Nuori vaimo oli kuin ei olisi hän huomannut mitään erikoista, mutta aina kun poika uuden laulun viritti, tuli vaimon huulille autuaallinen hymy, ja silloin tällöin yhtyi hän lauluun soinnukkaalla äänellään.

Niin tuli joulunaatto. Ratavahdin tuvassa oli juuri saatu joulukuusi koristetuksi. Kun mies pisti muutamaan oksaan jäljellä olevan kynttilänpitimen, sanoi hän vaimolleen: »Kuule, millaistahan on tulevana jouluna?»

»Se on Jumalan armossa», vastasi vaimo, ja syvä huokaus nousi hänen rinnastaan.

Ratavahti valmistausi nyt kylällä käymään, ostaakseen vähän häränlihaa keittoon — joulupaistiksi ei kannattanut ottaa, kuten he olivat päättäneet muutamana päivänä, kun päivällistä syödessä tuumiskelivat juhlaruuista. Sitten hänellä oli vielä muutakin asiaa, käytävä ystävällisen rouvan luona, joka asui kirkon luona, pienessä talossaan ja joka oli ainoa ihminen koko kylässä, jonka ovella oli yökello. Eihän voinut tietää, mitä näinä päivinä voi tapahtua.

»Voi olla, että en ehdi kotia viiden junalle. Ylikäytävän portit olen jo sulkenut. Ole vain varovainen laskeutuessasi portaita!»

»Ole huoleti», sanoi vaimo naurahtaen, »jalkani ovat vielä varmat. Ja Aatami on tänään jystänyt portaista jään.»

»Mutta mitähän se hulttio mahtaa puuhata metsässä syvässä hangessa?» sanoi vielä ratavahti ja kääntyi lähteäkseen.

Samassa tuli poika ovelle, avopäin, läähättäen ja posket hehkuen. Näki, että oli juossut vinhasti. Saappaanvarret olivat lahkeitten päällä ja lumessa yltäyleensä. Hän piteli jotakin selkänsä takana, ja hänen nauravista silmistään näki, että hänellä mahtoi olla jotakin hyvää. Reippaasti hän astui peremmäksi, viskasi pöydälle kuolleen jäniksen ja huudahti: »Tuossa on teille joulupaisti!»

Lahjansaajat katselivat toisiaan äänettöminä. Vaimo vaipui tuolille. Aatami oli mielissään kasvatusvanhempainsa hämmästyksestä. Mutta pian hänen sydämensä löi hätäisesti. Ratavahdin kasvot olivat tulipunaiset.

»Mistä sinulla on tuo jänis?»

»Tapasin sen ja löin kuoliaaksi.»

»Missä sinä sen tapasit?»

»Ansasta.»

»Kenen virittämä se ansa on?»

Poika tapaili vastausta.

»Aatami, sano totuus!» huudahti vaimo.

»Minä sen olen virittänyt.»

»Tule!» huudahti ratavahti ja meni raskain askelin kamariin päin, kuten hän teki sinäkin iltana, kun hän vei holhokkinsa sinne.

Lisbeth astui hänen tielleen.

»Yrjö, elä tee mitään! Minä pyydän — minun tähteni! Muista että nyt on pyhä ilta! Hän on tarkottanut meille hyvää! Yrjö, ajattele minua!»

»Lisbeth, väisty tieltäni!» huusi mies vihasta vapisevalla äänellä. Vaimo säikähtyneenä väistyi syrjään. Mies hillitsi itsensä, ja hänen äänensä kuului pelottavan rauhalliselta, kun hän sanoi: »Minä olen pormestarille luvannut, että olen ankara pojalle. Pitääkö minun rikkoa sanani? Tahdotko sinä, että tuo heittiö kantaa varastettua tavaraa minun kotiini?» Viimeisistä sanoista uhkui taas vihaa. Kiskastuaan oven auki hän työnsi vapisevan pojan kamariin. Hän katsoi häneen toisella tavalla kuin tuona ensi iltana. Kamarissa kangaspuitten sijalla oli pariskunnan vuode

keskellä huonetta, sillä kun ylikerran tupaa ei voitu lämmittää, oli lapsivuoteen ajaksi varustettu alikerran kamari. Vuoteen vieressä oli kätky. Lankavyyhdit olivat poissa. Mutta pyökkipuinen keppi oli loukossa.

»Yrjö, elä tee sitä! Ei minun huoneessani!» huudahti vaimo, joka oli tullut jäljessä kamariin. Mutta raivostunut mies työnsi hänet ovesta.

»Minun lapseni, minun lapseni!» itki vaimo ja vaipui voimattomana tuolille, kädet ristiin puristettuina sylissä. Sitten hypähti hän seisoalleen, tukki korvansa ja riensi ulos. —

Se oli tehty. Kuritettu poika makasi valitellen erissuojassaan vuoteellaan. Ratavahti kulki pitkin askelin tuvassa edestakaisin. Vaimo seurasi häntä huolestunein katsein.

»Se oli hänelle terveellistä, Lisbeth», sanoi mies, »eikä hän siitä kuole. Anna minulle vielä puolimarkkaa, että ostan pojalle kauniin laulukirjan, koska hän niin mielellään laulaa.»

Vaimo antoi hänelle rahan.

»Oletko vielä, Lisbeth, minulle vihainen?»

Vaimo pudisti päätään. »En ollut sinulle vihainen, mieleni on vain surullinen.»

»Palattuani olet taas iloinen, ja sitten jakelemme joululahjoja.»

Mies suuteli vaimoaan, otti jäniksen pöydältä ja astui ovesta.

Vähän sen jälkeen Aatami hiipi rappusia alas erissuojastaan. Oli jo hämärä. Jotakin petoeläimen kaltaista oli pojassa, kun hän kuunteli tuvan edustalla. Hänen silmänsä loistivat. Ulko-ovi oli raollaan. Hän hiipi kiireesti talon ympäri, alas portaita radalle ja yli kiskojen. Sitten palasi hän takaisin kantaen jotakin raskasta käsissään. Se oli suuri kivi. Hän asetti sen huolellisesti korkeitten portaitten pykälälle, puoliväliin portaita. Sitten hän taas hiipi alas ja sukelsi kallioseinän mustimpaan varjoon.

Kallio-uomassa oli jo musta yö. Alkoi tuulla ja tuulen mukana tuli lunta. Väliin humisi kuuset siellä korkealla, väliin syöksyi myrsky alhaalle syvyyteen ja ulvoi kallion seinissä. Kylästä kuului kirkonkellojen soittoa, vaan heikosti kuin etäisyyksien takaa.

Nyt menevät lapset kirkkoon ja laulavat joululauluja, tuumi poika itsekseen, — nyt pian juna tulee.

Kuului vihellys. Kirkas ääni värisi kuin valittava hätähuuto

myrskytuulessa, jonka mukana se kulkeutui kauas ja taas edelleen. Jo kuului junan jyrinä, ja ylhäällä kalliolla olevan tuvan ovi kävi. Askeleet lähestyivät. Nyt on ratavahti leikkauksen reunalla, nyt laskeutuu hän portaita, ensimäinen, toinen, kolmas pykälä — — ja nyt —

Parahtava huudahdus. Mutta mitä? — Eihän se ollut miehen huutoa! Pojan sydän pysähtyi. Jyrinää, — kova kolahdus, — hiljaista vaikeroimista: »Aatami, sinäkö sen teit?» Sen enempää hän ei kuullut. Kallioitten välin täytti jyry ja jyske. Kaksi hirveätä soihtua säkenöiden valoa syöksyi hänen päälleen, ja kallioseinät tärisivät aivan kuin ne olisivat tahtoneet ravistella häntä. Nyt se oli ohi. Hän avasi silmänsä, jotka hän oli kauhistuksissaan ummistanut. Kolmen askeleen päässä näki hän ratavahdin vaimon seisovan vahtipaikalla! Huomaamatta vaimo kääntyi ja nousi hitaasti ja voihkien portaita.

Poika viipyi vielä hyvän aikaa, sitten hän meni taloon.

Hetken aikaa seisoi hän tuvan oven takana käsi oven kahvassa, ja sydän löi. Sitten rohkaisi hän mielensä ja astui sisään. Pöydällä paloi lamppu, sen vieressä oli sukankudin ja vesikuppi sekä pyyhinriepu, arvatenkin veritahran pesemistä varten, joka oli jäänyt jäniksestä valkoiseksi puhdistetulle pöydänkannelle. Ratavahdin vaimo ei ollut tuvassa. Aatami asteli kolisten ja viheltäen ikkunan luo ja katseli mustaan yöhön. Sitten hän yhtäkkiä sen keskeytti ja hiipi varpaillaan kamarin ovelle ja kuunteli. Hän arveli, että sieltä pitäisi kuulua hengitys, vaan ei hänen korvaansa ottanut mitään. Sitten hän sieppasi almanakan seinältä ja istahti penkille. Hän avasi ja luki, mitä eteen sattui, kertomusta pyhästä Kristoferista. Päästyään sivun loppuun, jätti hän kääntämättä lehteä ja selaili almanakkaa taaksepäin. Sitten huomasi hän, että kaksi viime viikkoa joulukuun lehdestä oli pyyhkimättä. Haki pöytälaatikosta mustepullon ja kynän ja veti kaksi paksua ristiviivaa kahdelle viikolle ja sitten nyt alkaneesta viikosta viivaili hän kunkin päivän erikseen, tämänkin päivän, niin että kynä pysähtyi vasta punaisen väriseen joulupäivään. Keskellä kaikkea hän tarttui kädellä kurkkuunsa. Mikä sieltä tunki rinnasta ylöspäin niin, että melkein tukehdutti? Hän pani almanakan, mustepullon ja kynän paikoilleen ja meni ulos pimeään. Keittiön oven takana hän seisoi kuunnellen, sitten kopahutti hän päänsä oven pihti-

pieleen ja huusi: »Hei vain, onpa pimeä! Täällä kallonsa ajaa puhki!»

Ei vastausta. Hän avasi oven. Keittiössä oli pimeä. Avonaisessa liedessä hehkui sammuvan tulen hiillos.

Hänen halutti pois talosta. Raivoisa lumipyry tahtoi melkein tukehduttaa. Hän meni rataportaille ja laskeutui radalle. Rinteen peitti lumivaippa, jonka hämärässä hohteessa pimeänä yönä kaikki näytti epämääräiseltä ja sekavalta. Jonkun toisen olisi ollut pakko kulkea varovasti tunnustelemalla ja hapuilemalla, mutta Aatamilla oli entisiltä varkausretkiltään yöhön tottunut silmä, ja tässä hän liikkui suletuin silmin täydellä varmuudella. Hän luki porraspykälät. Tämä oli se porras. Tuossa oli kivi. Ratavahdin vaimo on astunut kivelle, se on lähtenyt vierimään alas ja hän itse sen jäljessä. Aatami lakasi kädellään lumen pykälältä ja tuijotti mustaa maata. Sitten hänestä tuntui kuin olisi taas tullut jyristen tuo tulisilmä, ja kuin kallioseinä taas tärisisi ja tahtoisi hänet viskata syvyyteen. Käsin kouristellen lunta hän konttaamalla nousi portaita ja syöksyi taloon, sisälle tupaan ja taas kamarin ovelle. Hänestä tuntui, että hänen täytyi saada kuulla jotakin hänestä, joka yksin kaikista ihmisistä oli ollut hyvä hänelle, ja jolle hän oli tehnyt pahaa. Mutta kamarissa oli kuoleman hiljaisuus. Silloin syöksyi hän epätoivon ahdistamana taas ulos ja aivan kuin apua hakemaan hän meni kyläntielle päin. Tuolla tuli lyhty tänne: »Siinä hän on.»

Aatami juoksi ratavahtia vastaan. Tämän vieressä astua tepasteli reippaasti vanha vaimoihminen, kummallisesti kaapupäähineellä ja huiveilla pukea turjostettu.

»Sinäkö se olet Aatu?» sanoi mies lempeällä äänellä ja sitten lisäsi pelästyneenä: »Mitä nyt? Miten on vaimoni? Onko jotakin tapahtunut?»

»Ei — en minä tiedä — hän on kamarissa.»

Mies riensi niin kiireesti kuin voi ylös mäkeä, nainen tepasteli hänen jäljessään puhkien.

Hetken kuluttua oli valoa ja liikettä talon kaikissa huoneissa. Aatami seisoi vavisten ikkunan takana. Hän ei uskaltanut mennä sisälle, ja kun hän kuuli nimeään huudettavan, lyyhistyi hän kokoon. »Hän on sanonut miehelleen, joka nyt minut pieksää kuoliaaksi», kuiskasi hän itsekseen ja vapisi entistä enemmän.

Sitten avautui ikkunaluukku, ja ratavahti katseli ulos. »Oletko siellä, Aatu?» sanoi hän ystävällisesti. »Tulehan toki sisään, joulukuusi on sytytetty.»

»Hän ei olekaan kertonut miehelleen», kuiskasi poika, ja silmiin tuppasi kyyneliä.

Tupaan tultuaan näki hän pöydällä joulukuusen. Näytti hyvin kodikkaalta ja joulunomaiselta. Poika tähysteli kamariin päin. Ovi oli auki, ja vuoteelta voi hyvin nähdä tupaan pöydän luo.

»Vaimoni on tahtonut näin», sanoi mies, joka levottomana oli tuijottanut muuatta palavaa kynttilää, »toimitamme joululahjain jakamisen, ja hän tahtoi sitä ennen nähdä joulukuusen sytytettynä.» Sitten hän kääntyi poikaan päin: »Katsohan, Aatu, tämä on sinulle. Toin sinulle tämän laulukirjan, kun sinä niin mielelläsi laulat. Pöydän alla on kulho, jossa on pähkinöitä, omenoita ja kuivatuita luumuja, sieltä saat ottaa niin usein kuin sinun haluttaa. Ja hunajaleipä ja rinkelit ovat sinulle. Ja tämän lämpöisen lakin on vaimoni sinulle kutonut, sen voit vetää korvien ylikin. Ja tässä on sukatkin. Ja sitten hän käski sanoa sinulle, että elä koskaan unohuta tätä päivää.»

Poika ei kyennyt sanomaan sanaakaan. Vapisevin käsin tarttui hän lakkiin ja sukkiin, katseli niitä ulohtaalta, silmät kyynelissä loistaen. Sitten kääntyi hän oveen päin, vaan ei ollut hänellä rohkeutta katsoa kamariin. Hän ei voinut enää hillitä mieltään. Syöksyi ovesta jättäen laulukirjan, hunajakakun, rinkelit ja omenakulhon. Ja siellä ulkona hän alkoi itkeä niin katkerasti, ettei koskaan ennen. Ylhäällä erissuojassaan heittäysi hän pimeässä vuoteelleen, viskattuaan patjan alleen ja vetäen säkkejä peitteekseen. Lakki oli päässä korvia ja silmiä myöten, sukat hän oli vetänyt käsiinsä ja hän vetisteli hiljalleen katumuksekseen ja mielihyvikseen.

»Aatu!» kuului taas hänen mestarinsa ääni, ja samassa avautui ovikin. »Tule joutuin tänne!»

Siinä hetkessä hän oli ulkona. Ratavartija odotti häntä puolitiessä, lyhty kädessä. Hän oli synkän näköinen.

»Aatu, tiedätkö, missä asuu lääkäri kaupungissa?»

»Kyllä vain!» — Hän oli usein käynyt tohtorin rouvalta kerjäämässä. Ja oli hän kerran sieltä varastanutkin, päällystakin.

»Mene sinne ja tuo hänet tänne! Niin pian kuin suinkin. Jollei hän pian tule, niin on myöhäistä!»

Häneltä katkesi ääni. Sitten jatkoi hän: »Minun pitää luoda lunta. Ratauoman edessä on huono tuulensuojus, sinne ajautuu lunta kiskoille. On työtä koko yöksi, sen vuoksi en voi minä lähteä. Aatami, elä ole minulle vihassa tämän päiväisestä! Juokse, minkä voit!»

Sillä aikaa kun ratavahti puhui, poika riisui saappaansa, pani uudet sukat jalkaan ja sitten saappaat uudelleen. Hän oli valmis lähtemään.

»Antakaa, mestari, minulle toinen lyhtynne», sanoi poika, »ja kirjoittakaa pieni lippu. Jos ei tohtori ole kotona . . .»

»Niin, ota tämä lyhty se ei sammu, olipa millainen myrsky hyvänsä!» Sitten hän kirjoitti kamarissa muutamia sanoja jollekin käärepaperipalaselle. Aatami laski kokoon paperilipun käärien sen nenäliinaansa ja kiiruhti matkaan.

Muutamilla loikkauksilla oli hän maantiellä ja tuulen työntämänä kiiruhti edelleen. Tuisku täytti öisen ilman valkoisella lumihöytäleitten ryöpyillä, sokaisten silmät vielä enemmän kuin paljas pimeys ja estäen näkemästä jalkoihinsakaan lumikentän valaisevaa pintaa. Mutta ihmeteltävällä varmuudella poika juoksi tietä edelleen. Hänestä oli hauskaa, että lunta oli paksulta, kun hänellä oli hyvät, lämpöiset sukat. Ja päätä lämmitti ponnistellessa uusi lakki ja mielessä liikkuvat ajatukset.

»Nyt pitää minusta tulla kelpo kankuri, ja minä kudon hänelle pöytäliinan, niin suuren kuin alttariliina, sitten lakanavaatetta, valkoista ja pehmoista kuin tuore lumi, ja sitten ruokaliinoja, kolme tusinaa, paljon kauniimpia kuin ne, jotka minä sieppasin Ankerin isännän pihalta kuivauksilta. Ja varastaa minä en enää aio, en totisesti. Ja sitten kun minä olen kankurimestari ja Magdeburgin Roopertti tulee minulta kerjäämään, niin sanon hänelle: »Etkö sinä häpeä, senkin resuteini, ettet tuota paremmaksi ole päässyt, enkä anna hänelle mitään, tahi annan enintäin vanhan saapasparin, joita en enää itse voi pitää, koska olen ylen ylpeä.»

Tällaista itsekseen puhellen hän tuli kaupunkiin. Kaduilla ei näkynyt ristinsielua. Katulyhdyissä liekki lepatti tuulessa. Lääkärin talon ovella olevaa yökelloa soitti hän oikein kelpolailla, ja muutaman minuutin kuluttua seisoi hän etehisessä palvelustytön edessä.

»Minä olen tullut noutamaan herra tohtoria. Hänen pitäisi heti lähteä, on välttämätön tarve!»

»Tohtori ei ole kotona.»

»Missä hän on?»

»Hän on Fischbachissa, ja kun hän tulee kotiin, niin vietämme joulun attoa.»

Fischbachin kylä oli siellä päin, josta poika oli tullut. Tie sinne poikkesi noin puolentunnin matkan päässä kaupungista siltä sivutieltä, jonka läheisyydessä ratavahti asui.

Palvelustyttö näytti pitävän pitempää keskustelua tarpeettomana ja meni keittiöön. Samassa avautui muuan ovi, josta pilkisti esiin nuori kiharainen pää.

»Filippine, käskekää mies odotushuoneeseen, minä tahdon itse hänen kanssaan puhella.»

»Ja kuka puhdistaa lattian?» mutisi Filippine. »En ainakaan minä rupea. Huomenna on joulupyhä, ja tänä iltana on meidän Vapahtajamme syntynyt. Silloin en luutaan tartu. Lääkäreillä eikä kenelläkään heikäläisellä ole uskontoa! — Ulos rappusille pudistelemaan lumi pois. No niin! Ja saappaista myös!»

Aatami astui sitten lämpöiseen huoneeseen ja sai rouvalta kuulla saman, mitä palvelustyttö oli kertonut.

»Onko sitten välttämätöntä mieheni vielä tänään tulla sinne?» kysyi rouva.

Aatami aukoi nenäliinansa ja näytti nuorelle rouvalle paperilippua. Rouva silmäsi siihen.

»Niin, välttämätöntä näkyy olevan», sanoi hän sitten. »Sinä voit täällä odottaa tohtoria ja sitten mennä hänen kanssaan. Onko se vaimo sinun äitisi?»

»On.»

»Sinä olet kovasti juossut, kun olet niin palavissasi tällaisella ilmalla!» Ja rouva huusi ovelta: »Filippine, tuokaa lasi lämmintä viiniä heti, kun saatte lämmitetyksi.»

»Vieläkö sitäkin!» mutisi palvelustyttö. »Mitä tuollaisesta anteliaisuudesta on hyötyä!» Paljokohan tohtori saa tuostakin yöllisestä matkastaan? Ei edes kyytirahojaan!»

Aatami oli itsekseen miettinyt asiaa: Tienhaarasta tänne menee tohtorilla kymmenen minuuttia, sitten takaisin neljännestunti, kun on vastatuuli. Kotona hän ensin juo lämmintä

viiniä, siihen kuluu viisi minuuttia. Minä voin voittaa puolituntia.

»Minä en voisi oikein odottaa», sanoi hän rouvalle. »Menen herra tohtoria vastaan.» Ja hän veti lakin korvilleen. »Mitä tietä herra t htori kulkee, vanhaa vai uutta?»

»En tiedä sitä varmasti», vastasi rouva.

»Herra tohtori kulkee aina vain uutta tietä», puuttui puheeseen Filippine keittiöstä.

»Millä ajoneuvoilla hän on matkassa?»

»Hän on Ankerin isännän hevosella.»

»No, Ankerin kulkusen äänen minä tunnen jo kaukaa», sanoi Aatami ja hymyili. Olihan hän vuosi sitten pari kulkusta siepannut Ankerin isännän hihnoista.

»En tiedä, onko tohtorilla tarpeelliset lääkärinaseensa mukanaan», sanoi rouva.

»Kyllä tohtorilla on aselaukku mukanaan», huusi palvelustyttö.

»Jos et tahdo odottaa, niin Jumalan haltuun. Onnea ja pikaista parantumista toivotan äidillesi! — Filippine, näytä tulta rappusissa.»

Laskeutuessaan rappusia Aatami huomasi, että hän oli väsyksissä. Hän luki rappusten pykälät ja seisahtui viidennelle. »Viidennelle asetin minä sen kiven», sanoi hän itsekseen ja piteli kiinni käsipuusta. Sitten kääntyi hän takaisin. »Neiti, onko minun — minun äitini tila hyvin huono?» Hän tunsi suurta kunnioitusta tohtorin palvelustyttöä kohtaan ja uskoi hänen olevan taitavan kaikissa lääketieteellisissä asioissa.

Filippine kohautti olkapäitään. Sitten hän uteliaana tuli Aatamin luo. »Näytähän minulle sitä paperilippua.»

Aatami aukoi taas nenäliinansa. Hän ei uskaltanut itse lukea, mitä lipussa oli. Filippine luki: »Neljäs vahtitupa Mettlingeniin päin. Minun vaimoni on —» Filippine lausui jonkunlaisen epäselvän huudahduksen äänen, josta ei oikein tiennyt oliko se säikähdyksen ääntä vai naurunpurskahdus. »Oi, oi, paha juttu! Jumala minua siitä varjelkoon! Juokse, minkä voit!»

Ilma oli yhä yltynyt kauheammaksi. Myrsky ulvoi kaduilla ja katoilta putoili kattokiviä. Lunta oli paksulta ja yhä paksummalta sitä tupruutti. Viimeisen talon, muutaman ravintolan porttikäytävässä Aatami sytytti lyhtynsä, jota hän ei tähän asti

ollut tarvinnut, ja sitten lähti poika parka taipaleelle, jossa ei liikkunut ihmissielua.

Kulku ei käynyt enää nopeasti. Pää ja rinta puskivat myrskytuulta vastaan, ja jalat seurasivat jäljessä askel askeleelta. Miellyttävän lämmön tunne katosi. Päätä kuumensi, vaan selkää jääti, takki oli huurteessa, jalkoja paleli, ja tuntuivat ne raskailta. Hän oli palvelustytön neuvon mukaan lähtenyt uutta tietä, tullessaan oli hän kulkenut vanhaa. Äkkiä tuli hänelle mieleen, että vanhaa tietä on suojaisempi kulkea, ja että tohtori ehkä sitä palaakin. Hän lyyhistyi kokoon kauhistuneena, kun tämä hänestä nyt oli päivänselvää. Hänen oli enää mahdoton ottaa askeltakaan eteenpäin. Hän kourasi lunta ja paineli sillä hehkuvia huuliaan ja tunnotonta otsaansa, ja hiljainen huokaus, joka kohosi hänen rinnastaan, oli rukous, sellainen, ettei koskaan hädän syvyydestä kohonnut rukous huutavammin ole kolkuttanut sen sydäntä, joka näkee yksinäisen ja säälii hänen kurjuuttaan.

Aatamin suunnitelma oli tehty. Uusi ja vanha tie kulkivat yhtäsuuntaisesti vähän matkan päässä toisistaan. Niiden välillä oli ensin ratapenger ja sitten syväuomainen puro. Aatami oli ollut katselemassa, kun kesällä rakennettiin muuri joen vesirajasta alkaen pystysuoraan ratapenkereeseen saakka. Tältä muurilta oli mahdoton alas päästä. Ja purossa, joka toisin paikoin oli virtavampi kuin toisin, oli kovimmillakin pakkasilmoilla pitkiä sulapaikkoja. Näin ollen oli varsin epävarmaa puron yli pääsy. Mutta Aatami oli ennen lukemattomat kerrat hypännyt puron yli rannalta toiselle. Ehkä nytkin onnistuisi.

Hän poikkesi tieltä. Myrsky oli laantunut, mutta sitä tiuhempi oli lumisade. Lyhty, joka oli kiinnitetty hänen rintaansa, muodosti hänen eteensä maahan kirkkaasti valaistun kolmion, jonka korkeusviiva lyhdystä, kolmion huipusta, oli noin viisitoista askelta. Aatami näki edessään rautatien penkereen. Ensin hän vajosi nivusiaan myöten lumeen. Siinä oli maantienoja. Hän teki työtä käsin ja jaloin päästäkseen siitä. Nyt hän oli ojan toisella puolen. Hän tunnusteli maata jaloillaan. Tässä ovat kiskot, ensimäinen, toinen raide. Nyt hän oli rannalla. Hän kuunteli. Eikö ajeta reellä tuolla kaukana? Totisesti, Ankerin isännän kulkunen. Sen olisi Aatami tuntenut satojen joukosta. Mitäs nyt tehdä? — Jäädäkö tälle puolen? — Varmaankin sinne tielle näkevät hänen

lyhtynsä. Mutta tohtori luulee häntä ratavahdiksi, joka on tarkastamassa tieosaansa. Huutaako? Hän koetti ääntään. Hänen äänensä oli käheä ja väsymyksestä heikko. Mahdotonta oli sen kuulua. — Viskaisiko hän lyhtynsä puron yli? Mutta se voi sammua hankeen tahi särkyä patsaskiveen. Vai oliko hänen uskallettava yli? Hänen lyhtynsä kirkkaassa valossa oli puron uoma musta ja pimeä. Vaikka hän miten olisi kääntänyt ja vääntänyt valoa, ei ainoakaan säde päässyt vedenpintaan saakka. Oliko jäätä vai vettä, ei voinut tietää. Ei ollut muuta neuvoa jäljellä kuin hypätä.

Aatami koetti tähystellä toista rantaa. Hän tiesi, että tienvierellä oli patsaskiviä kolmen askeleen välimatkalla toisistaan aitauksena estämässä ajoneuvoja vierimästä puroon. Mutta lumisade esti näkemästä toista rantaa. Aatami sulki silmänsä, jännitti kaikki voimansa ja hyppäsi.

Kauhean iskun sai hän polveensa, toisen kasvoihinsa, hän oli hypätä karahuttanut muuatta patsaskiveä vasten. Hän tarttui kiinni, vaan ei saanut käsiinsä kuin lunta, ja suistui puroon. Putous ei ollut ylen korkea, ja maatessaan jäätyneen puron lumipeitteisellä kannella, ei hän tuntenut kipua. Hänet valtasi vastustamaton halu jäädä makaamaan ja levähtämään. Mutta hän kuuli kulkusen lähestyvän lähestymistään. Hän käänteli oivaa lyhtyään joka taholle, mutta hän näki synkistä varjoista äyräällä, että hänen lyhtynsä valoa ei nähdä tielle asti. »Minä itse en sinne ikinä pääse, mutta sinä sinne pääset, ja sitten minä nukun!» Hän nousi jaloilleen. Oikea jalka oli hervoton. Hän ryömi jyrkkää rinnettä ylös, kantaen ja kiskoen ylös itseään käsin pensaista ja mättäistä, joita tapasi kaivamalla lumen alta. Hänen käsivartensa vapisivat. »Vielä silmänräpäys», sanoi hän, »sitten riittää.» Nyt hän voi jo yltää tielle. Hän tunsi kädellä kiven syrjän, jota vasten hän oli hypännyt. Vasemmalla kädellään piteli hän muutamasta oksasta, joka riippui alas, oikealla hän kaivoi povestaan nenäliinan, johon paperilippu oli kääritty, ja kurotti sen tielle. Sitten irrotti hän lyhdyn ja asetti sen nenäliinamytyn viereen. Siinä se nyt oli ja heitti kirkkaan valonsa tielle. Autuaallinen hymy, jollaista ei kukaan muu ole nähnyt kuin Jumalan enkeli, kirkasti hänen veriset kasvonsa. Sitten liukui hän äänettömänä syvyyteen. — —

»Tuolla alhaalla on lämmin, sinne mennään», humisivat lumihiutaleet toisilleen ja syöksyivät syvyyteen. Toiset putoilivat pojan huulien väliin ja sulivat hampaille, toiset kasaantuivat sydämen ympärille. »Hänen on kylmä, me lämmitämme häntä. Hän tahtoo nähdä unta äidistään, me peittelemme hänet», kuiskailivat he ja kutsuivat toisia hiutaleita, sisaria ja veljiä siihen. Vähän ajan kuluttua eivät hiutaleet enää sulaneetkaan hänen hampailleen. Ja kun päivä sarasti, huusivat viimeksi tulleet: »Nyt on kyllin, me olemme pitäneet huolen.»

Taas Ankerin reellä ajettiin tietä. Pysäytettiin tällä kohtaa.

»Tuossa se oli lyhty tiellä. Kukahan sen siihen oli asettanut?»

»Se on ollut Kristus-lapsi», sanoi Ankerin vanha renki.

»Niin, enkeli se on varmaan ollut», sanoi tohtori, »sillä jos olisin neljännestuntia myöhemmin tullut, niin äiti ja lapsi olisi mennyttä. — Mutta mihinkä lienee poika joutunut?»

Hän nousi reestä ja tarkasti seutua. Hän katseli puron uomaankin. Mutta lumihiutaleet olivat pitäneet hyvän huolen. Korppi kohosi uomasta ja lensi raskain siivin muutamia askelia ulommaksi. Sitten katseli se miehiä ja raakkui. Mutta kaukaa kuului kirkonkellojen kutsu joulujuhlaan.

Rauha maassa.

Kirjoittanut

Adolf Schmitthenner.

On pieni kylä, joka on niin kaukana muusta maailmasta, että hyvät ja huonot tiedot saapuvat sinne kahta kuukautta myöhemmin kuin mihin muuhun Saksanmaan kolkkaan tahansa. Niinpä tapahtui, että joulun aikana vuonna 1648 samasessa kylässä ei vielä ollut tietoa siitä, että kolmikymmenvuotisen sodan kurjuus oli loppunut, että rauha oli isänmaassa. Ja kuitenkin herrat valtain edustajat Mynsterissä ja Osnabryckissä jo syyskuun 25 p:nä olivat suurilla juhlamenoilla panneet rauhansopimukseen viimeisen suuren pisteen. Kyllä heti Martin messun (joulukuun 11 p.) jälkeen oli tullut muuan kulkeva sälli ja kertonut majatalossa, että valtakunnassa on rauha, vakuuttaen itse nähneensä siellä

joen alajuoksulla, valtatiellä talonpoikain kuljettavan sikojaan markkinoille, mutta kukaan ei uskonut sällin puhetta. Joku haki vanhan koulumestarin. Tämä tunnusteli vierasta kaikenmoisilla kysymyksillä. Kun sälli kertoi olleensa myöskin Paduan yliopistossa, ja että siellä nyt pistomiekkaa kannetaan takin liepeitten alla, niin koulumestari sanoi toisten korvaan: »Elkää uskoko, hän on latinalainen.» Ja vähällä ettei matkamies saanut rauhansanomistaan selkäsaunaa.

Niin luulivat he olevansa keskellä sotaa. Kenellä oli pellolla tahi metsässä toimitettavaa, otti hyvän toverin mukaansa. Nämä vuorotellen kantoivat pyssyä, ja ennenkuin kävivät työhön, tarkastivat ympäristön, ja sillä aikaa kun toinen puuta hakkasi tahi kynti, toinen seisoi vahtia. Muutama kerta oli nähty aseellisia: ne karkotettiin ampumalla. Ei ollut tietoa siitä, olivatko nämä pakoretkellä olevia sotilaita vai rosvojoukkoa. Joka sunnuntai pappi liitti yleiseen kirkkorukoukseen erikoisen rukouksen jalosta rauhasta, ja melkein joka toinen kerta laulatti hän mielivirttään: »Oi Herra kaikkivaltias, armahda nyt meitä». Hän oli menettänyt äänensä, kun kroatilaiset olivat hänelle antaneet ruotsalaisen ryypyn kiehuvassa vedessä. Mutta kuitenkin toimitti hän virkansa, ja lampaat ymmärsivät paimentaan, ja he voivat kaikki olla lähellä häntä. Sota, rutto ja nälkä olivat harventaneet lauman.

Niin oli tullut joulunaatto. Ei kukaan enää ajatellutkaan latinalaisen rauhansanomaa. Mutta yksi naissielu ei ollut sitä unohuttanut. Se oli yövartian vanha äiti. Hän oli viisi vuotta sitten tehnyt pahan valan. Se hänen omaatuntoaan nyt kalvoi, sillä hän oli kuolinvuoteellaan. Muutamana talvipäivänä, kun oli tuotu kuolleena kotia hänen miehensä, jonka ratsumiehet ohi ratsastaessaan olivat ylimielisyyksissään ampuneet hänen istuessaan kaadetun puun rungolla mutustelemassa leipäänsä. Silloin vaimo oli kironnut Herraa Jumalaa, joka antoi tapahtua tällaisia kauheita julmuuksia, ja hän oli vannonut, ettei hän mene herranehtoolliselle niin kauan kuin sotaa kestää. Nyt makasi hän vuoteen omana ja tiesi, että hänen kuolemansa hetki oli tulossa, ja halusi hartaasti pyhääehtoollista. Mutta kun pappi kehotti häntä tyydyttämään halunsa, sillä hänen valansa oli ollut jumalaton, niin vaimo kääntyi seinään päin eikä vastannut mitään.

Tänään hän heittelehti levottomana vuoteessaan. Yskä vaivasi häntä, ja vielä muukin. »Minun autuas isäni on joulupäivänä kuollut», sanoi hän aamulla. Vähän ajan kuluttua huokasi hän. »Mikä teitä vaivaa, äiti?» kysyi hänen poikansa rientäen vuoteen luo.

»Onhan sitä kumminkin kristitty ihminen!» kuiskasi hän.

»Huomenna on herranehtoollinen seurakunnalle», sanoi taas poika, »ettekö tekin, äiti, halua?»

Tämä silloin kiihkeällä äänellä kysyi: »Onko rauha maassa?» Yövartia pudisti surullisena päätään: »Me emme elä niin kauan äiti, ette te enkä minä.» Ja hän meni ulos.

Sillloin tuli vuoteen luo vanhuksen pojanpoika, puunpituinen nuorukainen. Hän oli istunut uunin takana vuoleskellen pärettä. »Minä menen kaupunkiin, isoäiti, ja tiedustelen, onko sota vai rauha. Huomenna varhain olen minä jo takaisin.»

»Niin, mene», kuiskasi sairas kiihkeisellä kiireellä. »Mene, ennen kuin isäsi tulee, muuten hän ei siihen suostu.»

»Keneltä on minun kysyttävä, isoäiti?»

»Portin tornissa asuu oikeudenpalvelija. Hänen vaimonsa on minun ristityttöni. Kysy häneltä, hän tietää. Hän on saanut minulta hopeisen suolakupin häälahjaksi. Se on hänen annettava sinulle merkiksi, jos on totta, että rauha on maassa. Mene, ota isäsi keihäs, susi —»

Mutta nuorukainen ei enää kuullut. Hän kiiruhti jo vuorta alas metsärotkoon.

Kuuden tunnin matka oli kaupunkiin. Tie sinne kulki yli asumattomien kankaitten ja synkkien metsien läpi, ohi poltettujen myllyjen ja autioiksi jääneiden kylien, sitten laskeusi se leveään, avonaiseen laaksoon, jossa suuren virran varrella oli maantie ja kaupungeita. Metsissä ja kankailla juoksenteli susia, ja laaksossa kuljeksi vuonna vuotuissaan punasulkaisia tahi kypärällä varustettuja murhamiesjoukkoja, rosvoja ja sotilaita.

Sen päivää makasi vanhus rauhallisesti. Kun hänen poikansa — talossa kun ei ollut enää naisväkeä — keitti päivällisruokaa, kysyi hän: »Minnehän se poika on mennyt?» Mutta hän enemmän puheli itsekseen kuin kysyäkseen äidiltään, ja tämä oli ääneti. Ilta pimeni. Mies katseli huolestuneena tallit ja riihet, tähysteli kyläntielle ja palasi äänetttömänä tupaan. Hän istahti uuninpan-

kolle. Tuli pimeä. Äiti huokasi. »Tahdotteko mitä?» kysyi hänen poikansa pankolta.

»Hän on kaupungissa», valitteli sairas.

»Poikako?» huudahti toinen kauhistuneena.

»Hän on kysymässä, onko rauha maassa.»

»Äiti», huusi hänen poikansa, »teidän tililleenne tulee, jos menetän hänet.»

Sairas mutisi jotakin, josta ei saanut selvää. Hänen hampaansa löivät loukkua. Molemmat olivat ääneti. Tuli täysiyö tupaan. Ainoastaan kissan silmät loistivat uunin alta.

Kun orionin tähtisikerö paistoi riihen katon yli, nousi mies, otti torven seinältä ja lähti ääneti tuvasta. Kissa juoksi hänen jäljessään ovelle asti, sitten hyppäsi se ikkunalaudalle. Mutta ikkunasta puhalsi kylmää. Parilla loikkauksella se oli taas uunin luona, paneutui entiselle paikalleen, ja sen silmät loistivat kuolevan vuoteelle.

Orion nousi yhä korkeammalle, ja sen tähdet katselivat metsärotkoon, joka oli juuri kylän alapuolella. Susirotko oli sen nimenä, ja kyläläiset tiesivät, minkä vuoksi sillä oli sellainen nimi. Tähtien valo tunkeutui alas kapean, synkän rotkon pohjalle. Siellä oli mustana, melkein liikkumattomana kasana ihminen ja eläin taistelussa elämästä ja kuolemasta. Rotkon tien yläpuolella seisoi yövartia ja tuijotti sinne alas. Mutta katse kulki yli kasan, ja taistelu oli äänetön, kamppailevien läähättävä hengitys vaiventui ennenkuin se ilmanpuuskan mukana ehti ylös. Samassa kun isä kääntyi kylälle, kohosi rotkon syvyydestä harhaileva katse vilkkuvaan tähtivaloon, ja taivaanvoimalla iskihe kuin voittoisa salama äärettömyyteen sydämen huuto: »Herra Jumala, minun *täytyy* auttaa isoäiti ehtoolliselle!»

Yövartia verkalleen nousi hautausmaan kummulle. Sieltä oli laajin näköala ympäriinsä. Hän tähysteli lumettomaan seutuun, pysähdytti katseensa hetkeksi tummiin kuusiin, jotka peittivät Susirotkon. Sitten kulki hän valoisan hautausmaan läpi. Pysähtyi muutamalle suurelle hautakummulle. Sen alla lepäsi seitsemäntoista, jotka olivat kahden päivän kuluessa kuolleet ruttoon. Siellä lepäsi myöskin hänen vaimonsa ja kaksi tytärtä. Kolmannen, vanhimman, olivat sotamiehet raahanneet mukanaan. Ja hän oli sille tielleen jäänyt.

Sille tielleen! Hänen sydäntään kouristi. Hän ajatteli poikaansa. Mutta kun hän nyt, uudelleen tähysteltyään ja kuunneltuaan, kohotti katseensa ylös, vilkuttivat tähdet hänelle niin lempeästi ja lohduttavasti, että hänen silmänsä kostuivat. Ja samalla johtui hänelle mieleen: tänään on Vapahtaja syntynyt. Hän tarkasteli tähtien asemaa. Oli sydänyö. Hän otti torvensa ja puhalsi kahdettatoista tuntia. Sitten laskeutui hän kukkulalta. Kun hän tähtikirkkaasta korkeudesta oli laskeutunut pimeälle kylän tielle, alkoi hän korkeaäänisesti laulaa:

„Enkeli taivaan lausui näin:
Miks hämmästyitte säikähtäin?
Mä suuren ilon ilmoitan
Maan kansoille nyt tulevan."

Hän aikoi juuri jatkaa:

Herramme Kristus teille nyt on tänään tänne syntynyt — kun hän näki pitkän olennon tulevan kylänkatua. Noin pitkää ei ole ketään muuta kuin minun poikani! oli hänen sydämensä riemunhuudahdus. Kiirein askelin meni hän poikaansa vastaan. Tämä kulki verkalleen, oli avo päin, kädet puristettuina rinnalle. Muutaman riihen varjoon pysähtyi hän äänettömänä. Isä meni hänen luokseen puoleksi iloissaan toiseksi ihmeissään. Vaan ennenkuin hän sai kysytyksi, huudahti poika hänelle matalalla, oudonsointuisella äänellä: »Isä, nouda pappi, isoäiti voi nauttia ehtoollista.» Ja kuiskaamalla jatkoi hän: »On rauha!»

»Rauha!» huusi mies horjahtaen taaksepäin. »Rauha», uudisti hän, ja hänen silmiinsä tunki kyyneliä, ja hän värisi kuin kuumepuistutuksissa. Hetken aikaa hän seisoi ajatuksiinsa vaipuneena ja mutisi yhä itsekseen yhtä ainoaa sanaa: Rauha. Sitten hän kohensihe ja pitkin askelin lähti astumaan pappilaa kohti. Pojan hän oli unohtanut.

Tämä lähti verkalleen palailemaan takaisin. Usein jäi hän seisomaan ja painoi käsillä rintaansa. Mutta vähän levähdettyään jatkoi hän matkaansa, ohi viimeisen talon, jossa isoäiti makasi kuolemaisillaan. Hän raahasi itseään kylästä Susirotkolle päin. Mitä hänellä oli asiaa tuonne kauheuden paikalle? Tahtoiko hän vielä kerran katsella tapetun vihollisen kuolonkiiltoisia, verenjanoisia silmiä?

Sillävälin yövartia oli pertuskan kärjellä murtanut pappilan oven auki, kun ei oltu avattu hänen koputukselleen. Nämä yölliset koputukset tunnettiin. Sisällä tuvassa oli pappi polvillaan ja rukoili Jumalalta viimeistä loppua kärsimyksilleen. Silloin kuului tupaan yövartian tutulla äänellä: »Rauha!» Pappi tuijotti silmät selällään aivan kuin hän ei olisi mitään ymmärtänyt. »Äitini tahtoo kuolla. Antakaa hänelle ehtoollista. Maassa on rauha!» Silloin vanhan miehen voittivat hänen tunteensa. Hän purskahti itkun nyyhkytyksiin soinnuttomalla, kähyäänellään. Kuului säälittävältä.

Yövartia meni koulumestarin luo. Pertuskansa kärjellä töykkäsi ikkunaluukkuun: »Minä se olen, avatkaa!»

»Missä on tulipalo?» huusi koulumestari ja avasi luukun.

Yövartia kääri käsivartensa koulumestarin pään ympäri, painoi kasvonsa hänen poskeaan vasten ja kuiskasi korvaan yhden sanan. Koulumestari kouristihe kokoon, sitten itkivät molemmat rinta rintaa vasten.

»Minun pitää lähteä soittamaan kelloja», sanoi vihdoin koulumestari, »laske minut irti.» Mutta hänen toverinsa ei kyennyt hillitsemään itseään. Väkipakolla vanhus irrottihe syleilystä, herätti poikansa ja riensi kirkolle. Yövartia palasi uudelleen pappilaan.

Neljätoista vuotta olivat kirkonkellot olleet mykkinä. Viimeisen kerran olivat ne soineet joulukirkkoon Nördlingenin tappelun jälkeen. Sitten vaikenivat ne, jottei houkuteltaisi pohjanpoikia tänne.

Ja nyt, nyt ne kumahtelivat vuorotellen.

»Mikä se noin panee»? kysyivät lapset.

»Soitetaan», sanoivat vanhat ihmiset. »Nouskaa, lapset, on rauha maassa!»

»Kuka on rauha?» kysyivät lapset. »Ottaako rauha meiltä vuohemme ja lyökö se isän verille?»

»Olkaa joutavia rupattamatta, lapset, pukeutukaa ja rukoilkaa!»

»Rauhako se pitää tuollaista melua?» kysyivät lapset peloissaan. Mutta äiti ei enää vastannut mitään. Lapset alkoivat itkeä ja piiloutuivat kukin tuttuun kätköpaikkaansa, ja kuuntelivat tuska rinnassa outoa äänenhumua.

Huonosti kellot soivat. Suuri kello oli halkinainen. Heti sodan alussa olivat Mansfeldin miehet suurenkellon ja keskimäisen, jota nyt ei enää ollutkaan, pudottaneet tornista ja vieneet mukanaan. Suurikello sitten löydettiin metsästä. Mutta vanhojen mielestä se soi taivaallisella äänellä.

Ja kuitenkaan ei ollut oikea rauha. Muistot kärsitystä kurjuudesta tulivat julmina mieleen. Kukin ajatteli kohdanneita vahingoita, ja sydämen monet haavat vuosivat verta kaikki yhtenä. Juroina tuijottelivat ihmiset eteensä, hämillään seisoivat he teillä. Mutta ei kukaan epäillyt rauhansanomaa.

Kahden miehen tukemana vanha pappi tuli tietä. »Loré'lle mennään antamaan ehtoollista», sanoivat ihmiset toisilleen. Useat liittyivät joukkoon. Kulkue meni viimeiseen taloon.

Pappi yövartian ja koulumestarin vanhimman pojan kanssa astui sairaan tupaan. Päre oli sytytetty ja pistetty seinänrakoon. Lukkari laitti ehtoollispöydän sairaan vuoteen ääreen. Pappi kumartui vanhuksen yli ja kovana rähinänä tulivat käheällä, soinnuttomalla äänellä sanat: »On rauha, tahdotteko nyt ehtoollista?»

Sairas katseli ympärilleen etsivästi ja kopeloi käsillään vuodepeitteeltä.

»Tahdotteko?» toisti pappi. »Katsokaas, kuolemanne hetki on tullut. Tehkää sovinto Jumalanne kanssa ja menkää rauhaan!»

Vanhus pingotti silmänsä selälleen ja tuijotti pappiin.

»Missä on suolakuppi?» kuiskasi hän.

Yövartia sanoi: »Hän houraa.»

Kuolevan kasvoille vetäytyi sulkeutuneen mielen jäykkä piirre. »Minä tahdon» — huokasi hän.

»Mitä te tahdotte, äiti?» kysyi hänen poikansa tarttuen hänen käteensä.

»Minä tahdon näin kuolla», huokasi hän ja osotti kädellä seinää.

»Hän tahtoo kuolla seinään päin», sanoi hänen poikansa.

Samassa ovi avautui. Joukko miehiä seisoi siellä ulkona. »Varoen! Hitaasti!» huutelivat he keskenään, ja puolittain taluttaen puolittain kantaen toivat he kuolevan luo hänen pojanpoikansa. Hänen vaatteensa riippuivat verisinä riekaleina, hänen rintansa oli punaisena lätäkkönä, josta veri paksuna ja mustana valui. Miehet aikoivat viedä hänet kamariin, mutta haavoittunut tui-

jotti isoäitinsä vuoteeseen ja hänen horjuvat jalkansa ponnistelivat sinnepäin. Miehet taluttivat hänet, minne hän näytti haluavan. Hän vaipui vuoteelle, joka tuli veriseksi. Hän hapuili sairaan kättä ja kun hän sen tapasi, pisti hän siihen esineen, jota hän oli kourassaan puristanut. »Siinä, isoäiti, siinä», mutisi hän, »teidän ristilapsenne lähetti terveisiä ja käski sanoa, että maassa on rauha. Siinä on suolakuppi todistuskappaleena.»

Tämä lahjakappale oli häneltä pudonnut taistellessaan villipedon kanssa. Sen vuoksi oli hänen pitänyt vielä palata rotkoon takaisin. Silloin olivat auenneet hänen haavansa, jotka hän oli sammalilla tukkinut.

Kuoleva vanhus hypelöi suolakuppia. Hänen kasvoilleen levisi autuaallinen kirkkaus. »Jumalalle kiitos», kuiskasi hän. »Rauha, rauha!»

»Hän kuolee ehtoollisetta», huudahti lukkari.

»Hän nauttii tuolla ylhäällä», huokasi pappi. »Suudelkaa äitiänne vielä kerran», kähisi hän yövartialle, »ja sitten valmistukaa ottamaan jäähyväiset pojaltanne. Hän on rauhalle tehnyt suuren uhrauksen.»

He nostivat nuorukaisen varovasti lattialle. Naiset pesivät hänen haavansa. Isä laskeutui hänen viereensä ja katsoi hänen sammuviin silmiinsä.

»Kuinka suloiset ovat niiden jalat vuorilla, jotka rauhaa julistavat», lausui kähisten pappi. Siihen hänen äänensä katkesi. Hän oli rakastanut tätä poikaa, jonka siniset silmät ilmaisivat luonteenlujuutta. Kuolemankamppaus alkoi. Isä syleili poikaansa. Tupa täyttyi miehillä. Kuolemankamppaus ei ollut vaikea. Nyt se oli ohi. Vaimot alkoivat itkeä. Pappi laskeutui polvilleen. Kaikki vaikenivat ja polvistuivat. Yövartia vain jäi makuulleen poikansa viereen.

Pappi alkoi: »Kunnia Jumalalle korkeudessa —»

Hämmästys valtasi seurakunnan. Pappi lausui heleällä äänellä. Hän itsekin hämmästyi ja keskeytti. Hän ei tahtonut uskaltaa jatkaa. Vihdoin jatkoi hän. Hänen äänensä oli väräjävä kuin kirkonkellonkin, mutta puhtaasti ja heläjävästi kuuluivat nyt tuvassa sanat:» — ja rauha maassa ja ihmisille hyvä tahto.»

Kuoleman sinetti.

Kirjoittanut

Mark Twain.

Oli Oliver Cromwellin aika Englannissa. Eversti Mayfair oli nuorin eversti tasavaltalaisten sotajoukossa, hän oli vasta 30 vuoden ikäinen. Mutta vaikka nuori olikin vuosiltaan, oli hän soturina vanha ja taisteluissa karaistunut, sillä hän oli alkanut soturielämänsä jo 17 vuoden ijässä. Monissa otteluissa oli hän ollut mukana ja sotatantereella oli hän asteettain kohonnut, saavuttanut sotilasarvoa ja ihmisten kunnioitusta. Mutta nyt oli hänen mielensä synkkä, varjo oli pimentänyt hänen loistavan uransa.

Oli talvi-ilta. Ulkona oli pimeää ja myrskyistä. Sisällä vallitsi alakuloinen hiljaisuus, sillä eversti oli siellä vaimonsa kanssa jutellut surunsa aiheesta, lukenut luvun raamatusta ja pitänyt iltarukouksen, eikä nyt ollut muuta tehtävää kuin istua siinä käsikädessä takkavalkean edessä, ajatella — ja odottaa. Kauan heidän ei tarvitse odottaa, sen he tiesivät, ja vaimo vapisi sitä ajatellessaan.

Heillä oli yksi lapsi — Abby, 7-vuotias tyttö, vanhempainsa silmäterä. Hänen piti kohta tulla sanomaan hyvää yötä vanhemmilleen, ja eversti sanoi vaimolleen:

»Pyyhi kyyneleesi ja olkaamme iloisen näköiset, hänen vuokseen. Meidän täytyy hetkeksi unhottaa, mitä tapahtuva on.»

»Sen teen. Suljen kyyneleet sydämeeni, joka on pakahtumaisillaan.»

»Ja sitten alistukaamme siihen kohtaloon, joka on meille suotu, ja kestäkäämme se kärsivällisesti, tietäen, että Korkeimman tarkoitus on oikea ja hyvä . . .»

»Sanokaamme: Tapahtukoon tahtosi. Voin sanoa sen täydellä ymmärryksellä, koko sielullani, — jospa voisin sen sanoa sydämeni pohjasta. Jospa sen voisin! Jos tämä käsi, jota viimeistä kertaa puserran ja suutelen . . .»

»Vaiti, armaani. Tyttö tulee.»

Kiharapäinen pieni olento yöpuvussa hiipi kepeästi ovesta sisään, juoksi isänsä luo ja painautui hänen rintaansa vasten. Hän suuteli tyttöä kahdesti, kolmasti.

»Isä, elä noin minua suutele, aivanhan minut rutistat.»

»Olen niin pahoillani, lapseni, siksi sen teen.»

»Oletko s i n ä pahoillasi? Etkö ole olevinasi, niinkuin tavallisesti, isä.»

»Itsehän sen näet, Abby», vastasi isä ja peitti käsin kasvonsa. Lapselle tuli paha olla, kun näki isänsä itkevän, hän tarttui hänen käteensä ja puheli:

»Elä, isä, elä itke, ei Abby tahdo mieltäsi pahoittaa.» Hän veti sormet isän silmäin edestä ja huomasi, ettei tämä enää itkenytkään, ja huudahti: »Ethän itkekään isä, tekeydyt vain. Nyt menee Abby äitinsä luo.»

Hän aikoi laskeutua isänsä sylistä, mutta isä pidätti häntä ja lausui: »Ei, ole luonani, kultaseni. Isä leikki ja kiusasi Abbya, mutta nyt ei hän enää niin tee. Ja nyt isä tekee mitä Abby pyytää.»

Niin tehtiin rauha, kaikin oltiin taas iloisia, lapsen kasvot säteilivät, hän taputti isänsä poskea. »Abby pyytää kertomuksen, sadun!»

Hiljaa!

Vanhemmat pidättivät hengityksensä ja kuuntelivat. Askeleita! Kuuluihan niitä selvästi myrskyn keskeltä. Ne lähenivät, lähenivät, — kuuluivat yhä selvemmin, selvemmin — menivät ohi ja häipyivät. Vanhemmat huoahtivat keveämmin ja isä virkkoi: »Vai satu sinulle? Hauskako?»

»Ei, isä, kerro kamala satu!» Isä tahtoi sittenkin kertoa hauskan, mutta lapsi piti oikeudestaan kiinni — isä oli luvannut tänä iltana totella. Ja hän oli rehellinen soturi, hän oli luvannut ja hänen oli pakko pitää lupauksensa. Tyttö näet virkkoi: »Ei, isä, ei kerrota aina iloisia juttuja. Äiti sanoo, että ihmiset eivät ole aina iloisia. Onhan se totta, isä?»

Äiti huokasi, hänen mietteensä olivat taas suruun vaipuneet. Ja isä vastasi lempeästi: »Totta se on, pienokaiseni. Huolia tulee aina, se on surullista, mutta totta.»

»Kerro siis sellainen satu, isä, sellainen synkkä, joka tuntuu aivan siltä, kuin se koskisi meitä. Äiti, tule tänne lähelleni ja pidä toisesta kädestäni, niin että paremmin kestämme, jos se on kovin surullinen. Nyt alota, isä.»

»Niin . . . oli kerran kolme everstiä.»

»Kolmeko . . . sinäkin olet eversti, tunnen everstien virkapuvun. Jatka, isä.»

»Ja he olivat eräässä taist lussa tehneet sotakuririkoksen.»

Tuo viimeinen sana tuntui lapsesta oudolta, hän katseli isäänsä kummastuen ja kysyi:

»Mikä se on, isä?»

Vanhemmat hymähtivät, isä vastasi:

»He olivat olleet tottelemattomia. Heille oli annettu käsky tehdä tekohyökkäys muuatta vahvasti linnoitettua paikkaa vastaan eräässä taistelussa, jotta vihollisten huomio kiintyisi siihen ja tasavaltalaisten joukot pääsisivät vetäytymään takaisin. Mutta innoissaan tekivät he enemmän kuin oli käsketty, sillä he muuttivat tekohyökkäyksen todelliseksi hyökkäykseksi ja valloittivat tuon linnoitetun paikan väkiryntäyksellä ja voittivat taistelun, niin että siitä päivästä tuli voitonpäivä. Mutta pääkenraali suuttui kovasti heidän tottelemattomuudestaan, kehui heidän urhouttaan, vaan käski heidän tulla Lontooseen vastaamaan rikoksestaan.»

»Sekö suuri kenraali Cromwell, isä?»

»Se.»

»Hänet olen nähnyt, isä. Kun hän ratsastaa talomme ohi suuren hevosensa selässä, on hän niin . . . niin, en tiedä, vaan hän on tyytymättömän näköinen ja ihmiset näyttävät häntä pelkäävän. Mutta minä en häntä pelkää, sillä silmällä hän ei ole minua katsellut.»

»Sinä pieni lörpöttelijä! — Niin, kun everstit tulivat Lontooseen, saivat he kunniasanallaan olla vapaita ja saivat luvan viimeistä kertaa käydä perheitään tervehtimässä . . .»

Kuule!

He kuuntelivat — taas kuului askeleita; mutta taas ne askeleet menivät ohi. Äiti nojasi päänsä miehensä olkapään taakse, ettei ilmaisisi, kuinka kalpea hän oli.

»He tulivat tänä aamuna», jatkoi isä.

Lapsi avasi silmänsä suuriksi.

»Mitä, isä, onko se t o s i tarina?»

»On lapseni.»

»Sepäs hauskaa. Todet tarinat ovat aina paljo hauskemmat. Jatka, isä. — Mutta äiti, rakas äiti, itketkö sinä?»

»Siitä elä välitä, kultaseni; minä vain ajattelin . . . ajattelin noita perheraukkoja.»

»Elä itke, äiti; saatpa nähdä, tarina päättyy kyllä hyvin . . . tarinat päättyvät aina hyvin. Jatka isä, aina siihen asti, kunnes

he elivät onnellisina monet vuodet — silloin ei äiti enää itke. Kuuntele, äiti — isä, jatka!»

»Ennenkuin he pääsivät kotonaan käymään vietiin heidät Towern'in linnaan.»

»Towernin linnan tiedän kyllä, näkyyhän se tähän. Kerro lisää, isä.»

»Kerronhan, minkä nykyisessä oloissa voin. Towernissa pidettiin sotaoikeutta ja oikeus katsoi heidät syyllisiksi ja tuomitsi heidät ammuttaviksi.»

»Kuolemaanko?»

»Niin.»

»Hyi! Mutta, äiti, sinä itket taas. Elä itke, äiti, kohta kääntyy tarina onnelliseksi. Kiiruhda, isä, äidin vuoksi. Sinä kerrot niin hitaasti tänään.»

»Tiedän, että sen teen, mutta kerron hitaasti senvuoksi, että minun täytyy a j a t e l l a.»

»Mutta et saa ajatella, sinun täytyy vain kertoa.»

»No, siis ne kolme everstiä . . .»

»Tunsitko heidät, isä?»

»Tunsin, lapseni.»

»Jospa olisin minäkin tuntenut. Luuletko, että saisin heitä suudella?»

Everstin ääni oli vähän epavarma, kun hän vastasi:

»Yhtä heistä saisit ainakin suudella. Mutta suutele minua hänen sijastaan.»

»Noin, isä, ja tuossa niiden toistenkin puolesta. Saisin kyllä heitäkin suudella, sillä sanoisin: isänikin on eversti ja urhoollinen mies ja hän olisi tehnyt aivan niinkuin te, joten te ette siis ole voineet tehdä väärin, mitä ihmiset sanonevatkin. Silloin saan heitä kyllä suudella, eikö totta, isä?»

»Saat varmaankin, lapseni.»

»Äiti, — mutta et saa, äiti! Kohta isä ehtii siihen kohtaan, jossa kaikki käy hyvin. Jatka, isä.»

»Useat heistä olivat surulliset, niin, kaikkikin olivat, — tarkoitan sotaoikeuden herroja. He menivät pääkenraalin luo ja sanoivat tehneensä velvollisuutensa — sillä se oli heidän velvollisuutensa, ymmärrätkö — ja nyt he pyysivät, että kaksi eversteistä saisi armon, yksi vain ammuttaisiin. Yksi olisi heidän mie-

lestään riittävä esimerkiksi sotajoukolle. Mutta pääkenraali oli hyvin ankara ja torui heitä että he, sittenkun olivat tehneet oman velvollisuutensa ja tyydyttäneet omantuntonsa, tahtoivat viekotella häntä laiminlyömään velvollisuutensa ja tahraamaan sotilaskunniansa. Mutta he vastasivat, että he eivät häneltä pyytäneet mitään muuta, kuin minkä itse olisivat valmiit tekemään, jos olisivat hänen paikallaan ja heillä olisi jalo armahtamisoikeus käsissään. Tämä vaikutti kenraaliin, hän vaikeni ja seisoi hetkisen miettien ja ankaruus hänen kasvoistaan lientyi vähän. Hän käski herrain odottaa, meni omaan kammioonsa rukoilemaan Jumalalta neuvoa. Ja kun hän tuli sieltä takasin, virkkoi hän: »He saavat vetää arpaa. Se ratkaiskoon asian, kaksi heistä saa jäädä elämään.»

»Tekivätkö he sen, isä, tekivätkö? Ja kuka heistä joutui kuolemaan? Mies raukka!»

»He kieltäytyivät.»

»He eivät siis tahtoneet vetää arpaa?»

»Eivät.»

»Mikseivät?»

»He sanoivat, että se, joka vetää onnettoman arvan, tuomitsee itsensä kuolemaan ja se ei ole muuta kuin itsemurhaa, miksi sitä sanottaneenkin. He sanoivat olevansa kristittyjä ja raamattu kieltää omaa henkeään menettämästä. Tämän vastauksen he kenraalille lähettivät ja sanoivat olevansa valmiit, tuomion saa panna toimeen koska tahansa.»

»Mitä se merkitsee, isä?»

»Että ... heidät kaikki ammutaan.»

— Kuule!

Tuuliko taas? Ei, selviä askeleita kuului, tasaisia, varmoja sotilasaskeleita.

»Avatkaa pääkenraalin nimeen!»

»Isä, sieltä tulee sotamiehiä. Minä pidän sotamiehistä. Anna minun laskea heidät sisään, isä, anna!»

Tyttö hypähti isänsä polvelta, juoksi ovelle ja huudahti iloisesti:

»Tulkaa sisään, tulkaa vain. Täällä on isä. Te olette kaartin väkeä, pulskia miehiä!»

Sotamiehet marssivat sisään ja asettuivat riviin, kivääri jalalle. Heidän upseerinsa teki kunniaa. Tuomittu eversti nousi

ja vastasi tervehdykseen ja hänen vaimonsa seisoi hänen rinnallaan, kalpeana ja kasvot tuskasta kankeina, mutta muuten hän ei suruaan osottanut. Ja lapsi katseli sotamiesten riviä säteilevin silmin . . .

Pitkään syleilivät isä, äiti ja lapsi toisiaan.

»Eteenpäin, Towerniin!»

Sitten läksi eversti kodistaan sotilaallisella ryhdillä, sotamiehet seurasivat häntä ja ovi suljettiin.

»Äiti, äiti, sanoinhan, että hyvin se päättyy. Sanoinhan, näin sen pitikin päättyä. Nyt isä menee Towerniin ja siellä saa hän tavata heidät. Hän . . .»

»Oi, tule syliini, sinä viaton lapsi raukka, tule!»

II

Seuraavana aamuna murtunut äiti ei jaksanut nousta vuoteeltaan, lääkärit ja sairaanhoitajattaret häärivät hänen ympärillään ja kuiskailivat silloin tällöin toisilleen. Abby ei saanut mennä äitinsä luo, hänet käskettiin ulos leikkimään. Ja Abby menikin talvipuvussaan ulos ja leikki hetkisen kadulla, mutta sitten hänestä oli merkillistä ja väärin, että isä viipyi Towernissa äidin sairaana ollessa eikä tiennyt mitään. Ei se kelpaa, tyttö lähti itse Towerniin asiasta selkoa ottamaan.

Tuntia myöhemmin tuotiin sotaoikeuden herrat pääkenraalin eteen. Hän seisoi siellä suorana ja kankeana, nojaten käsiään pöytään ja pyysi herroja ajamaan asiansa. Esimies sanoi: »Me olemme kehottaneet heitä miettimään tilaansa, olemme heitä pyytäneet ja rukoilleet, mutta he pysyvät lujina. He eivät tahdo vetää arpaa. He tahtovat kuolla, mutta eivät rikkoa uskontoaan vastaan.»

Kenraalin kasvot synkistyivät, mutta hän ei virkkanut mitään. Hetken hän mietteissään seisoi, sitten hän lausui: »Heidän ei pidä kaikkien kuolla, muut saavat vetää arpaa heidän puolestaan.» Sotaoikeuden herrat iloitsivat siitä päätöksestä, vaan kenraali jatkoi:

»Lähettäkää hakemaan tuomittuja, tuokaa heidät tuohon huoneeseen. Asettakaa heidät rinnakkain sinne seisomaan, kasvot seinään päin, kädet ristiin selän taa. Sanokaa minulle, kun he ovat siellä.»

Kun hän jäi yksin istahti hän ja antoi käskyn ajutantilleen: »Mene ja tuo ensimäinen lapsi, joka portin ohi kulkee.»

Mies oli tuskin ulos ehtinyt kun hän jo palasi takaisin, taluttaen kädestä Abbya. Ja tyttö meni suoraan pääkenraalin luo, tuon peljätyn miehen, jonka nimikin jo sai maan mahtavat ja ruhtinaat vapisemaan, kiipesi hänen syliinsä ja sanoi:

»Tunnen teidät, te olette pääkenraali, olen teidät nähnyt. Olen nähnyt, kun kerran talomme ohi ratsastitte. Kaikki muut teitä pelkäsivät, vaan minä en pelännyt, sillä te ette minua ankarasti katsonut ... muistatteko? Minulla oli silloin punainen mekko — ettekö muista?»

Hymy miedonsi kenraalin kasvojen ankarat piirteet ja hän rupesi varovasti vastailemaan:

»Niin, kunhan muistelen ...»

»Minä seisoin ihan talomme edustalla.»

»Niin, hyvä ystävä, minun täytyy tunnustaa, tiedätkö ..»

Tyttö keskeytti hänet nuhdellen:

»Te ette minua muista, mutta m i n ä en ole teitä unhottanut.»

»Niin, unhottanut olen, paha kyllä, mutta nyt en sinua enää koskaan unhota, pieni ystäväni, siitä annan kunniasanani. Olemmehan hyviä ystäviä taas, nyt ja aina?»

»Ollaan kyllä, vaikka en voikaan käsittää, miten olette tuon tapauksen saattanut unhottaa; mutta väliin unhotan minäkin asioita. Annan teille kernaasti anteeksi, sillä uskon, että olette hyvä ja tahdotte tehdä oikein, — mutta lujemmin teidän täytyy minusta kiinni pitää, niinkuin isä tekee.»

»Pitelen sinua lujemminkin, pieni uusi ystäväni, joka näistäpuolin aina olet oleva v a n h a ystäväni, eikö totta? Sinä muistutat omaa pientä tyttöäni — niin, nyt häntä ei ole enää olemassa —, mutta hän oli suloinen ja hento kuin sinä. Ja hän osasi lumota, se pieni noita, hänellä oli sama vastustamaton, luottamusta vaativa käytös tuttuja ja tuntemattomia kohtaan kuin sinullakin. Hän lepäsi sylissäni, aivan niinkuin sinä nyt, ja leikki pois väsymyksen ja huolet mielestäni ja antoi minulle rauhan, aivan niinkuin sinä nyt. Me olimme kuin ystävät ja toverukset ja leikimme yhdessä. Pitkä, pitkä aika on kulunut siitä kuin tämä taivaani kalpeni ja nyt sinä lahjoitit sen minulle takaisin. Nyt sinua siitä siunaa taakkansa alle uupuva mies, nyt saat, pieni olento, sinä

hetken kantaa Englannin maata hartioillasi, sillaikaa kuin minä lepään.»

»Pidittekö hänestä h i r m u i s e n paljon?»

»Pidin. Sen voit ymmärtää siitä, että hän käski ja minä tottelin.»

»Te olette kiltti mies. Tahdotteko suudella minua?»

»Tahdon, sen teen ilolla. Tuossa — sinun osasi, ja tässä, — sen poismenneen puolesta. Sinä pyysit, sinä olisit voinut käskeä, sillä sinä edustat nyt häntä ja minun täytyy totella sinua, mitä vain käskenetkin.»

Lapsi taputti käsiään riemulla sen lupauksen johdosta, — mutta samassa hän kuuli lähestyvän äänen, kuuli marssivain miesten askeleet.

»Sotilaita, sotilaita kävelee. Abby tahtoo niitä nähdä.»

»Saat, pienokaiseni. Mutta odota hetkinen, minulla on sinulle pieni toimi annettavana.»

Upseeri astui sisään, kumarsi ja virkkoi:

»He ovat tulleet, teidän ylhäisyytenne.» Kumarsi ja poistui taas.

Pääkenraali antoi Abbylle kolme vahasinettiä: kaksi valkoista ja yhden punaisen. Hänen piti nyt viedä kuoleman arpasille everstille, joka oli ammuttava.

»Oh, tuo punainen on kaunis. Saanko sen?»

»Et, ne ovat aiotut muille. Kohauta tuota verhoa, jonka takana on avoin ovi. Mene sisään, ja siellä saat nähdä kolme miestä seisovan selin sinuun, kädet selän takana — kas näin —, jokaisella käsi auki. Pistä yksi näitä sinettejä jokaisen avonaiseen käteen ja tule sitten takasin minun luokseni.»

Abby katosi verhon taa ja kenraali oli yksin. Hän lausui nöyrästi: »Varmaankin hän, joka on kaikkialla läsnäoleva auttaja epäileville, herätti minussa tuon ajatuksen, kun epäilyksessä kiduin. Hän tietää, mikä vaalin tulos on oleva, hän on lähettänyt viattoman lähettinsä tahtonsa ilmaisemaan. Toinen voisi erehtyä, hän ei erehdy. Ihmeelliset ovat hänen tiensä — siunattu olkoon hänen pyhä nimensä!»

Pieni sinetinviejä seisoi tuokion verhon takana ja katseli suurella uteliaisuudella tuomiosalia ja soturien suoria rivejä. Ilon värähdys valaisi sitten hänen kasvonsa ja hän sanoi itsekseen: »Onhan yksi noista isäni — tunnen hänen selästäkin. Hänelle annan kauniimman sinetin.» Ja hän juoksi vankien luo ja pisti

sinetit avonaisiin käsiin. Sitten kurkisti hän isänsä käsivarren alta, silmäili häntä hymyilevin katsein ja huudahti:

»Isä, isä! Katso, mitä olet saanut! Minä olen sen sinulle antanut!»

Isä katsahti onnettomuutta tuottavaa sinettiä, lankesi sitten polvilleen ja painoi viattoman pienen pyövelinsä rinnalleen valtavasti liikutettuna. Soturit, upseerit ja vapautetut vangit seisoivat kaikki hetkisen kauhusta kankeina katsellen tuota murhenäytelmää. Sitten tuo näky kouristi heidän sydämensä, heidän silmänsä täyttyivät kyynelillä ja he itkivät aivan ujostelematta. Muutamain minuuttien ajan vallitsi huoneessa syvä hiljaisuus ja sitten astui eräs kaartin upseeri vastahakoisesti esiin, laski kätensä vangin hartioille ja sanoi lempeästi:

»Olen pahoillani, herrani, mutta velvollisuuteni käskee . . »

»Mitä?» kysyi lapsi.

»Minun täytyy viedä isäsi. Olen pahoillani . . .»

»Viedä? Minne?»

»Minne . . ! Jumala minua auttakoon . . . toiseen osaan linnaa.»

»Ettepä saa viedä. Äiti kotona on sairas ja minä vien isän kotiin.» Hän irtausi isänsä käsistä, kiipesi hänen selkäänsä ja kiersi käsivartensä hänen kaulaansa. »Nyt on Abby valmis. Nyt lähdemme kotiin.»

»Lapsi raukkani, en voi. Minun täytyy noita seurata.»

Tyttö hyppäsi lattialle ja katseli hämmästyen ympärilleen. Sitten juoksi hän upseerin luo, polki vihaisesti pientä jalkaansa ja huudahti:

»Sanoinhan, että äitini on sairas, ettekö kuule. Anna isäni tulla — sinun täytyy antaa.»

»Lapsi raukkani, Jumala tietää, että tahtoisin sinua totella, mutta minun täytyy viedä hänet. Soturit! Ojennus! Kivääri jalalle!»

Abby lensi pois kuin salama. Silmänräpäyksen kuluttua palasi hän takaisin vetäen pääkenraalia perässään. Kun tuo pelätty mies näyttäytyi, oikaisivat kaikki itsensä suoriksi, upseerit ja sotilaat tekivät kunniaa.

»Pysäytä heidät, kenraali. Äiti on sairas ja pyytää isää luokseen, olen sanonut sen heille, mutta he eivät minua tottele, ja nyt aikovat he viedä hänet.»

Pääkenraali seisoi kuin kivettyneenä.

»S i n u n k o isäsi, lapseni? Onko hän sinun isäsi?»

»On tietysti, onhan hän aina ollut isäni. Kenellepä muulle olisin tuon kauniin punaisen sinetin antanut kuin hänelle!»

Kauhistuksen piirre levisi kenraalin kasvoille. Hän lausui:

»Jumala minua auttakoon! Paholaisen johtamana olen tehnyt julmimman teon, mihin ihminen koskaan on syypääksi joutunut —, oh, tästä ei löydy mitään pelastusta, ei mitään! Mitä voin tehdä?»

Abby huudahti tuskaisena ja levottomana:

»Voitte antaa noille miehille käskyn laskea isäni tulemaan kotiinsa.» Hän rupesi nyyhkyttämään. »Sanokaa se heille! Te lupasitte äsken, että minä saan teitä käskeä ja ensi kerralla jo, kun pyydän teitä jotakin tekemään, olette te tottelematta!»

Lempeä hymy levitti valoaan kenraalin karkeille, vanhoille kasvoille ja hän laski kätensä pienen käskijän pään päälle virkkaen:

»Jumalalle olkoon kiitos tästä pelastavasta, ajattelemattomasta lupauksestani. Ja kiitos sinulle, lemmittävin kaikista lapsista, kun, Korkeimman tahdon esittäen, muistutit minua tuosta lupauksestani. Upseeri, tottele hänen käskyään — lapsi puhuu minun puolestani. Vangin olen armahtanut, laske hänet vapaaksi.»

NUORISONKIRJOJA

KOTIMAISTEN KIRJAILIJAIN TEOKSIA

Satukontti, kirj. Jalmari Finne. 1: 75.

Helvi, kirj. Hilja Haahti. 332 siv. 2: 25.

Israelin tyttäret, kirj. Hilja Haahti. 3: 50.

Kesätoverit, kirj. Hilja Haahti. 2: 75.

Kotkat, kirj. Hilja Haahti. 199 siv. 1: 50; sid. 2: 25.

Valikoima satuja, kirj. Tyko Hagman. Ensi sarja. Sid. 2: 25.

Valikoima satuja, kirj. Tyko Hagman. Toinen sarja. Sid. 1: 75.

Ihminen ja eläin, kirj. Tyko Hagman. Sid. 2: 25.

Seitsemän veljestä, kirj. Aleksis Kivi. Nuorisolle sovitti Samuli S. 297 siv. 1: 50; sid. 2: 25.

Ilvolan juttuja, kertonut Joel Lehtonen. Sid. 1: 75.

Suuri, kaunis maailma, kirj. Arvid Lydecken. Sid. 1: 75.

Auringon mailta, kirj. Arvid Lydecken. Sid. 1: 75.

Metsän satuja, kirj. Arvid Lydecken. Jouluksi 1911.

Hopeakauha, kirj. Alli Nissinen. Sid. 1: 75.

Sissisotien ajoilta, kirj. O. Relander. 3: 50.

Elämäkerrallisia kuvia nuorisolle, kirj. Helmi Setälä. 2 mk.

Kun suuret olivat pieniä, kirj. Helmi Setälä. 3: 75; sid. 4: 50.

Ilman valloitus, ilmapurjehduskirja, toimittanut Kaarlo Suomalainen. 3 mk.

Kultainen aika, satukirja, kirj. Aino Voipio. Jouluksi 1911.

NUORISONKIRJOJA

PARHAIMMAT JA HUOKEIMMAT

Robinson Crusoen elämä, kirj. Daniel de Foe. 270 siv. sid. 1: 35.

Uutisasukkaat Kanadassa, kirj. Kapteeni Marryat. 338 siv. sid. 1: 95.

Aarniometsän poika, kirj. Elie Berthet. 271 siv. 1: 65; sid. 1: 90.

Kahden vuoden loma-aika, kirj. Jules Verne. 290 siv. 1: 50; sid. 1: 75.

Kuningas Salomon kaivokset, kirj. H. Rider-Haggard. 323 siv. 1: 50; sid. 1: 75.

Indian viidakoista, kirj. Rudyard Kipling. Alkuteoksen mukainen painos. Ensi sarja. 245 siv. 2 mk.; sid. 2: 50. Uusi sarja. 279 siv. 2 mk.; sid. 2: 50.

Maan ympäri 80 päivässä, kirj. Jules Verne. 1: 50.

Aseseppä, kirj. Viktor Rydberg. 262 siv. 1: 50.

Mestari Olavin häät, kirj. C. Georg Starbäck. 272 siv. 1: 50.

Eversti Stålhammar, kirj. C. Georg Starbäck. 256 siv. 1: 50.

Henkisotilaan kertomuksia, kirj. C. Georg Starbäck. Yhteensä 452 siv. 2 osaa à 1: 50.

Lappalaisten kuningatar, kirj. Carl Blink. 403 siv. 1: 90; sid. 2: 65.

Suomen ruusu, kirj. Carl Blink. 366 siv. 1: 80; sid. 2: 55

Kuolon enkeli, kirj. Carl Blink. Jouluksi 1911.

Lapsiuhri, kirj. Carl Blink. Jouluksi 1911.

Hovin Inkeri, kirj. Anni Kepplerus. 104 siv. 75 p.

Ryöstölapsi, kirj. R. L. Stevenson. 308 siv. 190; sid. 2: 65.

Sydän, kirj. E. de Amicis. 222 siv. 1 mk.

Pikku Lordi, kirj. F. H. Burnett. 206 siv. Sid. 2 mk.

Kalevalan tarinat, kirj. Eva Moltesen. 180 siv. Sid. 1: 25.

25 penniä

Mailta ja meriltä

25 penniä

Mielelläsi luet jännittäviä ja seikkailurikkaita kirjoja, mutta halpahintaisia, kelvollisia nuorisonkirjoja on toistaiseksi ollut kovin niukalti valittavana. Sentähden onkin kirjailija Teuvo Pakkala ryhtynyt toimittamaan »Mailta ja meriltä» nimistä sarjaa kaikkein hauskimpia seikkailuja, kertomuksia ja tarinoita eri maista ja eri ajoilta. Sarja kasvaa nopeasti. Jokainen kirja maksaa ainoastaan 25 penniä.

Ensimäiset kirjat.

N:o 1. **Karkuri.** Kertomus saarelta Tyynen meren rannalla.
N:o 2. **Taistelu paalumajalla.** Kertomus Amerikan aarniometsästä.
N:o 3. **Aamukellot.** Tarina uljaasta Veronika-neidistä.
N:o 4. **Kylmä sydän.** Peikkotarinai
N:o 5. **Ksi-Ksin luolan ihmelukko.** Itämaalainen seikkailukertomus.
N:o 6. **Ihmeitten maassa.** Kreikkalaisia satuja.
N:o 7. **Tito.** Jännittävä kertomus arosudesta.
N:o 8. **Musta kaleerilaiva.** Merikertomus v:lta 1599.
N:o 9—11. **Nansenin pohjoisnaparetkiltä.** N:o 9 Laivalla napameritse. N:o 10. Suksilla ja kajakilla. N:o 11. Talvea saarella nimettömällä.
N:o 12. **Yö metsästäjän kodissa.** Neljä seikkailurikasta kertomusta.
N:o 13. **Apahien hyökkäys.** Seikkailuja kaukaisessa lännessä.
N:o 14. **Kaksijalka.** Kertomus siitä miten ihminen on tullut luomakunnan herraksi.
N:o 15. **Nini.** Kertomus Ranskan vallankumousajoilta.
N:o 16. **Sidi Numan ja hänen hevosensa.** Uusia kertomuksia arapialaisesta sarjasta 1001 yön tarinoita.
N:o 17. **Lumimyrskyssä.** Kolme kertomusta.
N:o 18. **Eksyksissä prärialla.**
N:o 19. **Saarroksissa.** Ranskan ja Saksan viime sodasta.
N:o 20. **13-vuotias sankari.** Kermus buuri-sodasta.

Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsingissä

Kustannusosakeyhtiö Otavan kirjapaino, Helsingissä, 1911.